

ANGOLA'DA AĞUSTOS SEÇİMLERİ VE FARKLI DİNAMİKLER

DR. VOLKAN İPEK

Akademisyen YEDİTEPE ÜNİ.

“

Sahraaltı Afrika'da en erken çıkan ve en uzun süren iç savaşın bir tarafı olan ve 1975 yılından bugüne ülkeyi yöneten Angola'nın Özgürlüğü için Halk Hareketi'nin (MPLA) adayı João Lourenço ile iç savaşın diğer tarafı olan Angola'nın Tam Bağımsızlığı İçin Ulusal Birlik (UNITA) adayı Adalberto Costa Junior'un çekişmesinin beklendiği 2022 seçimlerinde, eğer son dakikada bir değişiklik ya da bir koalisyon olmazsa, altı parti daha adaylarını yarıştıracak gibi durmaktadır.

”

Güneybatı Afrika ülkesi Angola'da 24 Ağustos 2022 tarihindeki cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimleri öncesi büyük heyecan yaşanmaktadır. Bağımsızlığını Portekiz'den 1975 yılında kazandıktan hemen sonra başlayan iç savaşın 2002 yılında bittiği ülkede devlet yapılanmasının ve kurumsallaşmanın henüz istenen düzeyde olmadığı

düşünüldüğünde bu seçim ayrı bir önem taşımaktadır.

SEÇİME GİDEN SÜREÇTE SİYASİ HESAPLAR

Ülkeyi 1975 ve 1979 yılları arasında yöneten Agostinho Neto'nun ölümünden sonra seçimsiz göreve gelen José Eduardo Dos Santos'un

38 yıllık cumhurbaşkanlığından sonra ilk kez 2017 yılında cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimlerinin düzenlediği Angola'da görev değişikliği olmuş, Cumhurbaşkanlığına Dos Santos'un yerine João Lourenço gelmişti. Transição (Geçiş) olarak adlandırılan bu seçimden sonra Lorengo halkın desteğini sürdürmek için yolsuzluklarla mü-

cadele, ekonomik iyileşme, konut sorununa çözüm ve petrole dayalı ekonomide daha fazla üretimle bu üretimin ihracata yansımaları sözleri vermişse de beş yıllık döneminde bu sözlerde gözle görülür bir başarı elde edemedi. Sahraaltı Afrika'da en erken çıkan ve en uzun süren iç savaşın bir tarafı olan ve 1975 yılından bugüne ül-

keyi yöneten Angola'nın Özgürlüğü için Halk Hareketi'nin (MPLA) adayı João Lourenço ile iç savaşın diğer tarafı olan Angola'nın Tam Bağımsızlığı İçin Ulusal Birlik (UNITA) adayı Adalberto Costa Junior'un çekişmesinin beklendiği 2022 seçimlerinde, eğer son dakikada bir değişiklik ya da bir koalisyon olmazsa, altı parti daha adaylarını yarıştıracak gibi durmaktadır. Angola'nın Kurtuluşu için Büyük Yakınlık (CASA-CE) adayı Manuel Fernandes, Sosyal Yenilenme Partisi (PRS) adayı Benedito Daniel, yine iç savaşın bir dönemki taraflarından Angola Ulusal Kurtuluş Cephesi (FNLA) adayı Ngola Kabangu, Ulusal Yurtsever Birliği (APN) adayı Quintino Morera, Angola'da Adalet için Ulusal Parti (P-NJANGO) adayı Eduardo Chingunji ve Angola Hümanist Partisi (PHA) adayı Florbela Malaquias cumhurbaşkanı olmak ve partilerini meclise sokmak için şanslarını deneyecekler. Sahraaltı Afrika'nın siyasi klasiklerinden sayılan ve uzun dönem iktidarda kalan siyasi partinin her cumhurbaşkanlığı seçimini olduğu gibi yeni bir cumhurbaşkanlığı seçimini de kazanacağı yönündeki beklentilerin Angola'nın 2022 seçimlerini kapsadığını söylemek zor.

“

2017 seçimlerinden sonra MPLA'nın oy oranlarının ciddi şekilde azaldığını, UNITA'nın oy oranlarının ise ciddi şekilde arttığını gösteren Afrobarometre gibi ölçümlere göre iki partinin de kazanma şansı arasında uçurum fark yoktur.

”

Bu anlamda 2022 seçimlerinin ülkede yeni bir değişim getirebileceğini söyleyenlerin sayısı oldukça fazladır. 2017 seçimlerinden sonra MPLA'nın oy oranlarının ciddi şekilde azaldığını, UNITA'nın oy oranlarının ise ciddi şekilde arttığını gösteren Afrobarometre gibi ölçümlere göre iki partinin de kazanma şansı arasında uçurum fark yoktur. Ancak yine de bağımsızlıktan günümüze kadar süren dönemde iktidar olma avantajı, Anayasa Mahkemesinin bile ülkedeki muhalefet partilerine karşı olan sert tutumu, halkın yoksulluktan siyasi katılıma yeterince ilgi gösterememesi, Lourenço'nun bir dönem daha cumhurbaşkanı kalması yönünde herhangi bir anayasal engelin bulunmaması gibi unsurlar düşünüldüğünde MPLA'nın bir adım daha önde olduğu anlaşılmaktadır. Yine de özellikle genç Angolalıların UNITA'ya oy vermelerine kesin gözüyle bakılmaktadır. Bunun dışında eski Cumhurbaşkanı Dos Santos'un temmuz ayında hayatını kaybettikten sonra cenazesinin ülkeye getirilmesi Lourenço tarafından bir seçim stratejisi olarak kullanıldığı için özellikle Dos Santos'un çocukları tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Dos Santos'un çocuklarının da bu nedenle UNITA'ya destek vereceği iddia edilmektedir.

LUANDA SEÇİM GÖZLEMLERİ

10-17 Ağustos 2022 tarihleri arasında bulunduğum Angola'nın başkenti Luanda'da seçim çalışmaları oldukça yoğun gözlenmiştir. Havalimanından çıkar çıkmaz köprülere ve reklam panolarına asılan João Lourenço posterlerinin yanında elektrik direklerine asılan

küçük, orta ve büyük boy MPLA bayrakları hemen dikkat çekiyordu. Lourenço'nun demokrasiye önem verdiğini göstermek istemesinden kaynaklanıyor olsa gerek, bayrak direklerinde diğer patilerinin de bayrakları dalgalanıyor, hatta bazı direklerde MPLA'nın bayrağı ikinci ya da üçüncü sırada duruyordu. Seçime katılacak tüm partilerin bayraklarının asıldığı elektrik direklerinin bazılarında elektrik olmasa da seçim propagandası bayraklarla birlikte işlemeye devam ediyordu.

“

Luanda'nın şehir merkezi, Ilha do Cabo, Benfica ve Quiçama ile birlikte tüm Angola 2022 seçimlerine hazır görünmektedir. Tüm bu bölgelerde ve ülkede gözle görülür bir yoksulluk dikkati çekerken insanların gelecekte umutlu olduğu fark edilmektedir.

”

Bayraklar dışında seçimle ilgili dikkati çeken ikinci bir şey de Luanda'nın şehir merkezi boyunca uzanan Marginal adı verilen kıyı sahilinin hemen yanında, Fortaleza de São Miguel askerî müzesinin karşısında açılmış olan fuardı. MPLA'nın düzenlediği bu fuarda halkın seçimlere katılıp oy vermesini teşvik etmek amacıyla ülkenin Moxico, Zaire, Cabinda ve Namibe gibi diğer bölgelerinden gelen insanlar ürettikleri balları ve kurutukları balıkları satıyor, ünlü yazarlar kitaplarını imzalıyor, Sahraaltı Afrika ülkelerinin hemen hepsinde önemli bir turizm geliri sağlanan el işi heykeller ve süs eş-

yası sergileniyor ve yerel grupların sahne aldıkları küçük konserler düzenleniyordu. Bunların dışında muz kızartmasıyla ve tatlı patates eşliğinde ikram edilen Angola'nın geleneksel yemeklerinden mufete pişiriliyordu. MPLA gençlik ve kadın kollarının herkese MPLA tişörtü, şapkası, plaj kıyafeti dağıttığı ve sürekli olarak insanların yanına giderek onlara MPLA'yı anlattığı fuar bir seçim projesinden çok ülkenin sosyolojik ve hatta antropolojik bir yelpazesi gibiydi.

Luanda'nın şehir merkezi, Ilha do Cabo, Benfica ve Quiçama ile birlikte tüm Angola 2022 seçimlerine hazır görünmektedir. Tüm bu bölgelerde ve ülkede gözle görülür bir yoksulluk dikkati çekerken insanların gelecekte umutlu olduğu fark edilmektedir. Bağımsız olduğu yıldan günümüze MPLA tarafından yönetilen Angola toplumunun bir değişim istediği çok iyi hissedilmektedir ancak bu değişimin yeni bir parti tarafından mı yoksa yine MPLA tarafından mı beklenildiği tartışma konusudur. Petrolün çıktığı ülkede bu kadar çok siyasi ve ekonomik değişimin istenmesi petrolün çıktığı diğer ülkelere göre alışılmış bir durum değil ancak görülüyor ki insanlar daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak istiyorlar. Bağımsızlıktan bugüne MPLA'nın Neto, Dos Santos ve Lourenço ile yönettiği Angola pek çok Sahraaltı Afrika ülkesine göre daha gelişmişti. Portekiz sömürgeciliği döneminden kalan bir binada kurulan Ulusal Bankanın, onun hemen karşısındaki Para Müzesi'nin, arka sokaklardaki Barış Anıtı'nın, şehrin girişindeki Fortaleza Alışveriş Merkezi'nin, Marginal'in karşısındaki caddede uzanan bakanlık binala-

rının ve Marginal'in sonundaki limanın oluşturduğu şehir merkezinde aynı zamanda Eyfel Kulesi'nin mimari Gustave Eiffel'in yaptığı Demir Ev bulunmaktadır. Doğa Tarihi Müzesi'nin ve Antropoloji Müzesi'nin de görülmeye değer olduğu Luanda şehir merkezi toplu ve temiz bir görünüm verse de özellikle çok fazla sayıdaki evsiz insanın varlığı ülkedeki genel yoksulluğu gözler önüne sermeye yetmektedir. Pek çok insanın seyyar ızgaralarda pişirip sattığı muzlardan elde ettikleri gelirle yaşamaya çalıştığı Luanda şehir merkezinde seçimlerin yaklaşmış olmasına rağmen çok fazla polise rastlanmıyordu. Polislerin asıl bulundukları bölge ise beş kilometre uzaklıkta bulunan Ilha do Cabo (Burun Adası) olarak belirmektedir.

“

Luanda sadece şehir merkeziyle ve Ilha do Cabo'yla sınırlı kalmıyor. Fortaleza'dan güneye doğru ilerlediğinizde Kuzey Koreli mimarların ülkenin ilk Cumhurbaşkanı Agostinho Neto için yaptıkları 130 metrelik anıt karşınıza çıkmaktadır. Anıtın içindeki salonda Neto'nun mumyalanmış vücudu cam bir bölme içinde tutulmaktadır.

”

Ilha de Cabo Luanda'nın belki de tek turistik bölgesi sayılmaktadır. Luanda şehir merkezindeki büyük iş otellerinin tersine Atlantik Okyanusu'nda yüzmek ve ülke Ekvator'a yakın olduğu için batarken kıpkırmızı olan güneşi izlemek is-

teyen turistler genelde buradaki daha küçük otellerde kalıyorlar. Bir yarımada üzerine kurulu Ilha do Cabo'ya şehir merkezinden girdikten yaklaşık 600 metre sonra sağda iç savaşta kurşunlanan ve o şekilde bırakılan bir bina görülmektedir. Yarımadanın sonlarına doğru ise Miami Beach ve Del Mar gibi plaj kulüpleri bulunmaktadır. Bu kulüplerde öğle ya da akşam yemeği yedikten sonra denize girilebilmekte veya güneşin batışı izlenebilmektedir. Ilha do Cabo şehir merkezine göre daha turistik ve ekonomik olarak daha güçlü kişilerin zaman geçirdikleri bir yer olunca da doğal olarak yankesicilerin sayısı artmaktadır. Otel-lerden çıkıp tek başınıza Ilha do Cabo'da yürümek, fotoğraf çekmek,

koşmak ya da telefonla konuşmak hırsızlık olayları nedeniyle asla tavsiye edilmiyor. İlginç olan ise tavsiyelere uymayan turistler bölgede yoğun olarak gezen polisler tarafından durdurulup sorgulanmaktadır. Bazı turistler polisler “gaçoça” adıyla anılan çorba parası veriyorlar ve yollarına devam ediyorlar. Ancak yine de hava karardıktan sonra dışarıda gezen bir turist görmek oldukça zordur.

Luanda sadece şehir merkeziyle ve Ilha do Cabo'yla sınırlı kalmıyor. Fortaleza'dan güneye doğru ilerlediğinizde Kuzey Koreli mimarların ülkenin ilk Cumhurbaşkanı Agostinho Neto için yaptıkları 130 metrelik anıt karşınıza çıkmaktadır. Anıtın içindeki salonda

Neto'nun mumyalanmış vücudu cam bir bölme içinde tutulmaktadır. Salonun dışında ise aynı boyda ve renkte yapılmış işçi, öğretmen, köylü, doktor, mühendis, asker ve kadın heykelleri görülmektedir. Neto dönemindeki sosyalist rejimde annelik bir meslek olarak görüldüğü için kadın figürü diğer meslekleri temsil eden heykellerin arasında bulunmaktadır. Bunların Neto dönemindeki sosyalizm rejimi içinde Angola nüfusunun temel yapı taşları olduğu anlaşılmaktadır. Anıtın yanına ise aynı zamanda bir şair olan Neto'nun bir çocukla heykelinin ve yazdığı şiirlerinin bazılarının sergilendiği alan görülmektedir. Neto'nun 130 metrelik anıtından daha güneye, Benfica adı verilen bir bölgeye giderken de karşınıza sürpriz şekilde İstanbul Restoran çıkmaktadır. İşletmecisinin bir Türk olduğu İstanbul Restoran'ın menüsünde iskenderden lahmacuna zengin bir çeşit bulunmaktadır. O bölgede ayrıca Türk iş insanlarının açtığı bazı mağazalar da görülmektedir.

Şehrin en güneyindeki Benfica bölgesinin ise iki özelliği vardır. Birincisi, 17. yüzyılda Angola'dan Amerika'ya gönderilen kölelerin gemilere bindirilmeden önce vaftiz edildikleri ev müze şeklinde burada bulunmaktadır. Atlantik köle ticaretiyle ilgilenen herkesin mutlaka görmesi gereken bir müze düzenlenmesi yapılmıştır. İkincisi de müzenin hemen yukarısındaki el işi pazarıdır. Burada da antik maskelerden kara odunla yapılan heykellere kadar pek çok dekor ob-

jesi bulunmaktadır. Buralardan satın aldıklarınızı havalimanındaki gümrükten geçirmek için bir pula ihtiyaç duyulmaktadır. Benfica'dan daha güneye, yaklaşık 70 km dışarı çıktığınızda ise Quiçama Ulusal Parkı görülmektedir. Safari yapılabilen bu parktaki hayvanların sayısı yasal olmayan koşullarda avlanan avcılar nedeniyle çok azalmış da olsa, parkın yanındaki Kwanza Nehri'nde tekneyle bir gezinti oldukça rahatlatıcıdır. Nehrin kenarındaki lokantalardan olan Chilala'da yılan balığı çok lezzetli şekilde pişirilmektedir. Son olarak ise şehrin yaklaşık 50 km kuzeyindeki sahil boyunca kıyıya vurmuş gemiler dikkat çekmektedir. Angola İç Savaşı boyunca hem ülkeden kaçmak isteyen Portekizlileri taşıyan ancak MPLA'nın silahlı müdahalesiyle yaranalıp kıyıya kadar sürüklenen, hem de o dönemde Küba'dan asker ve buğday getiren çürümeye bırakılmış bu gemiler 40 km boyunca kıyıda uzanmaktadır. Sonuç olarak Luanda şehrindeki atmosfere yansıdığı üzere Angola'daki seçim süreci farklı ve önemli dinamikleri beraberinde getirmekte ve Angola halkının değişim istediği gözlenmektedir. ■

